

بررسی تحول مفهوم زمان - مکان به عنوان عنصر منظر شهری در تمدن‌های باستان (عهد قدیم)

پری چهر گودرزی^۱، صبا سلطان قرائی^{۲*}، مجتبی انصاری^۳

۱- دانشجوی دکتری معماری منظر دانشگاه تربیت مدرس (parigol1364@yahoo.com)

۲- دانشجوی دکتری معماری دانشگاه آزاد اسلامی (saba.sultanqurraie@gmail.com)

۳- عضو هیئت علمی معماری دانشگاه تربیت مدرس (ansari_m@modares.ac.ir)

چکیده

برای بررسی تطبیقی مفهوم زمان- مکان در تمدن‌ها و اندیشه‌های مختلف ابتدا باید تاریخچه هستی‌شناسی آنها مورد بحث قرار گیرد. دستکاری کردن مفهوم زمان به معنای دستکاری کردن شکل هستی‌خویشتن است، و از این روست که جور دیگر اندیشیدن درباره‌ی زمان چنین سهمگین می‌نماید. نگارنده بر آن است تا مفهوم زمان را در نگاه ادیان و تمدن‌ها به بوته نقد درآورد و از رهگذر اندیشه فلسفی و در نگاه هستی‌شناسانه اندیشمندان از وجود و ابدیت، به مظاهر زمان در قالب عناصر منظرین در کالبد شهر دست یابد. جستجوی مظاهر زمان در منظر شهری امکان دستیابی به راهبردهایی رفتاری برای "جور دیگر جریان یافتن زمان"، یا با بیانی دقیقتر، برای "خلق دیگرگونه‌ی زمان" را فراهم می‌کند. یافته‌های پژوهش حاکی از سیر اندیشه‌های نمادین - فرازمینی به عینی-انسانگرایانه در جوامع مختلف و منظر طبیعی-انسان ساخت آنها بوده که متأثر از تغییر در هستی‌شناختی‌شان بوده است، در غرب منظر سازی متأثر از تفکر جدیدی تحت عنوان زمانمندی (دازاین یا شیوه بود- در جهان) در جریان است و منظر مدرن ایران نیز غالباً متأثر از آن بوده لذا باز افرینی اندیشه‌های منظر سازی در ایران متأثر از اندیشه‌های ایرانی-اسلامی و اندیشه بی‌زمانی در منظر سازی منظر بی‌زمان (مفاهیم ثابت- متغیر کهن الگوها) ضروری به نظر می‌آید و معاصر سازی اندیشه به کمک رویکرد‌های نوین از جمله منظر الگوریتمیک قابل حصول است.

واژه‌های کلیدی: مفهوم زمان در منظر، زمانمندی، منظر الگوریتمیک، کهن الگوها، منظر بی‌زمان.

۱- مقدمه

فهم مفهوم زمان، و نقد کردن برداشت رایج از این مفهوم، اگر به قدر کافی تداوم یابد به تلاش برای دستیابی به نگاهی تازه و رویکردی نو درباره‌ی مفاهیمی بنیادین مانند مکان، تغییر، علیت، رخداد و شکل جدیدی از مفاهیم در طراحی منظر و زندگی روزمره منتهی می‌شود. زمان مفهومی چنان حاضر و نافذ است که هر پیشنهاد جدیدی برای جور دیگر دیدن آن به راهبردهایی رفتاری برای دگرگونی در کردار هم می‌انجامد. دستکاری کردن مفهوم زمان به معنای دستکاری کردن شکل هستی‌خویشتن است، و از این روست که جور دیگر اندیشیدن درباره‌ی زمان چنین سهمگین می‌نماید (وکیلی ۱۳۹۶). از سوی دیگر، از دیدگاه فیلسوفانه و انگونه که مارتین هایدگر اشاره دارد، اگر زمان مفهوم خود را در ابدیت باز یابد، به ناگزیر بایستی آن را از همانجا نیز دریابیم. از این رو آغاز گاه و راه این جستجوگری [در پی مفهوم زمان] از پیش مشخص